

ХОРИЖИЙ ТИЛЛАРНИ ЎҚИТИШДА ИНТЕРФАОЛ МЕТОДЛАРДАН Фойдаланишнинг муҳим жиҳатлари

Шоназаров Ашраф Жуманазарвич

*Фузор тумани 1-сонли касб ҳунаар
мактаби чет тили ўқитувчиси*

Аннотация: *Мазкур мақолада хорижий тилларни ўқитишда интерфаол методларга еътибор қаратилиб, таълим самарадорлигини оширишда улардан фойдаланишнинг муҳим жиҳатлари ёритилди.*

Калит сўзлар: *чет тили, субъект, СЕФР, "Пантомима", "Қувноқ топишмоқлар", инновацион, "Интерпреттер", "Translator", "Writer", "Поет".*

Республикамызда чет тилининг ўқитилиши, чет тили ўқитувчиларининг билим ва кўникмаларини баҳолашнинг умумевропа рамкалари тавсияномалари (СЕФР) га мос равишда янги усул ва талаблари ишлаб чиқилди. Унга кўра умумтаълим мактаблари ва касб-ҳунаар коллежлари ўқувчилари учун дарсликлар яратилди. Ушбу талабларга мос равишда ўқув хоналари стендлар ва янги ахборот коммуникатив техникалар билан жиҳозланди. Чет тили ўрганишга бўлган талаб ҳам кундан кунга ошиб бормоқда. Чет тили фани тўрт аспектга (ўқиш, ёзиш, тинглаб тушуниш ва гапириш) бўлиниб, уларнинг ҳар бири бўйича алоҳида тушунча ва кўникмалар берилмоқда. Таълим технологиялари, бу таълим жараёнида замонавий ахборот технологияларидан унумли фойдаланишдир. Шунингдек, таълим жараёнига замонавий инновацион технологияларини олиб кириш орқали таълим сифати ва самарадорлигини оширишни назарда тутди. Хусусан, чет тилини ўрганишда бундай ахборот-коммуникацион техноогиялардан фойдаланишнинг бир қанча афзалликлари мавжуддир. Тил ўрганиш ва ўқитишда замонавий тахнологиянинг роли беқиёсдир. Технологик воситалардан фойдаланиш чет тили ўрганишнинг ҳар бир aspect (ўқиш, ёзиш, тинглаб тушуниш ва гапириш)ида қўл келади).

Ҳар бир жамиятнинг келажаги унинг ажралмас қисми ва ҳаётий зарурати бўлган таълим тизимининг қай даражада ривожланганлиги билан белгиланади. Бугунги кунда мустақил тараққиёт йўлидан бораётган мамлакатимизнинг узлуксиз таълим тизимини ислоҳ қилиш ва такомиллаштириш, янги сифат босқичига кўтариш, унга илфур педагогик ва ахборот технологияларини жорий қилиш ҳамда таълим самарадорлигини ошириш давлат сиёсати даражасига кўтарилди. Педагогик технологияларнинг ривожланиши ва уларнинг ўқув-тарбия жараёнига кириб келиши, шунингдек, ахборот технологияларининг тез алмашинуви ва такомиллашуви жараёнида ҳар бир инсон ўз касбий тайёргарлигини, маҳоратини кучайтириш имкониятлари яратилди. Таълим жараёнига илфур педагогик технологияларни олиб

кириш "Кадрлар тайёрлаш миллий дастури"нинг босқич вазифаларидан биридир. Бугунги кунда таълимда, хусусан, чет тилларни ўргатишда инновацион педагогик технологиялар ва интерфаол усуллардан кенг фойдаланилмоқда.

Биз биламизки, ҳозирги таълим жараёнида ўқувчи субъект бўлиши лозим. Бунда кўпроқ интерфаол методларга еътиборни қаратиш таълим самарадорлигини оширади. Инглиз тили дарсларига қўйилган енг муҳим талаблардан бири талабаларни мустақил фикрлашга ўргатишдир. Бугунги кунда инглиз тили ўқитувчилари Америка Қўшма Штатлари, Англия педагоглари тажрибасига таянган ҳолда қуйидаги инновацион методлардан фойдаланиб келишмоқда: "Муаммоли вазият ечими" (Creative Problem Solving) бу усулни қўллаш учун ҳикоянинг бошланиши ўқиб берилди қандай яқун топиши ўқувчилар, талабалар ҳукмига ҳавола қилинади;

"Қувноқ топишмоқлар" (Merry Riddles) ўқувчиларга топишмоқлар ўргатиш Инглиз тилини ўргатишда муҳим аҳамиятга ега, улар ўзларига нотаниш бўлган сўзларни ўрганадилар ва ўйлаб топишмоқ жавобини топадилар;

"Тезкор жавоб" (Quick answers) ўтилган дарс самарадорлигини оширишда ёрдам беради; . "Чигил ёзди" ("Warm-up exercises") ўқувчиларни дарсга қизиқтириш учун синфда ҳар хил ўйинлардан фойдаланиш;

"Пантомима" (pantomime) бу усул жуда қийин мавзулар тушунтирилиши керак бўлган дарсда ёки ёзма машқлар бажарилиб, талабалар чарчаган пайтда фойдаланилса бўлади;

"Ҳикоя занжири" (a chain story) усули ўқувчиларнинг оғзаки нутқини ўстиришда ёрдам беради;

"Ролли ўйинлар" (Acting characters) бу усул дарснинг барча типларида қўлланилиши мумкин.

Ҳунарга ўргатиш учун "Интерпреттер", "Translator", "Writer", "Поет" каби касбдаги кишилар дарсда иштирок етишиб ўқувчилар билан суҳбатлашишлари мумкин;

"Алломалар йиғини" (Thinkers meeting) У.Шекспир, А.Навоий, Р.Burns каби шоирлар ва ёзувчиларни "таклиф қилиш" мумкин. Бундай пайтда улар айтиб кетган ҳикматли сўзлардан дарсда фойдаланиш ёшларни комил инсон бўлиб тарбияланишига ёрдам беради;

"Расмлар сўзлаганда" (When pictures speak) усули анча қулай бўлиб, инглиз тилини ўргатишда, талаба, ўқувчиларнинг оғзаки нутқини ривожлантиришда ёрдам беради, бунинг учун мавзуга оид расмлардан фойдаланиш лозим;

Квиз карточкалари (қуиз cards) ўқувчиларнинг сонига қараб карточкалар тарқатилади ва ҳамма талабалар бир вақтда дарсда иштирок етиш имконини беради бу еса вақтни тежайди.

Хулоса ўрнида шуни таъкидлаш жоизки, ҳар бир инновацион технология ўзига хос афзаллик жиҳатларига егадир. Бундай усулларнинг барчасида ўқитувчи ва ўқувчи

Ўртасидаги ҳамкорлик, ўқувчининг таълим жараёнидаги фаол ҳаракати кўзда тутилади. Педагогик инновацион технологияларнинг яна бир ўзига хос хусусияти ўқувчи фаолиятининг устуворлигида, таълим жараёнида талаба ёки ўқувчинининг асосий фигура эканлигидадир. Таълим жараёнида билиш, лексик, грамматик, талаффуз тушунчаларни тўғри шакллантириш, ўқувчи онгида билимлар системасини, ўз-ўзини назорат қилиш кўникмасини тўғри таркиб топтириш инновацион педагогик технологияларнинг таркибий қисмидир. Ҳозирги кунда таълим жараёнидаги энг самарали, ўқитувчи педагоглар кўзлаган мақсадларга еришишнинг кафолатланган ўқитиш услублари, ўқувчи талабаларда мустақил фикрлаш, еркин қарор чиқариш кўникмасини шакллантирадиган, уларни муаммоларини ечишлари, турли вазиятлардан қийналмасдан чиқиб кетишлари учун замин ҳозирлашга қодир бундай ўқитиш услублари педагогик технологиянинг энг илғор хусусиятидир. Бугун мамлакатимизда юртбошимиз ташаббуслари билан мамалакатимизда тил ўрганишга катта эътибор берилмоқда. Юқоридагиларга назар соладиган бўлсак юртимиз тараққиётда тилнинг нечоғлик аҳамиятли эканлигига яна бир қарра амин бўламиз.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. N.Q.Хатамова, M.N.Мирзаева. Инглиз тили дарсларида қўлланиладиган интерфаол усуллар. Навоий, 2006.
2. M.Холдорова, H.Файзиева, Ф.Рихситилаева. Чет тилини ўқитишда ёрдамчи воситалардан фойдаланиш. Тошкент, Низомий номидаги ТДПУ, 2005.
3. F.Моъминова Инглиз тилини ўқитишда замонавий инновацион технологияларидан фойдаланиш. *Ўқувчи ва унинг самарадорлиги*. 2020. 1 18 (308).
4. M.Ўтабоева Чет тилини ўқитишда замонавий инновацион технологияларидан фойдаланиш ва унинг самарадорлиги. *Ўқувчи ва унинг самарадорлиги* журнали, 2017, 14.2
5. U.B.Бекмуратова "Инглиз тилини ўқитишда инновацион технологиялардан фойдаланиш". Реферат. Тошкент, 2012 йил